

עין משפט
נר מצוה

כא:

ר"ן

דאמר חד טפי מן סלע ואידך צ"ר מן שקל ורזין הוא ולא דוקא: **מי דמי גבי זוןן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה**. הלכך מסתפי האי דאי מודה ליה בטפת זוןן שלא יאכילנו הרבה ומש"ה אמר טפת זוןן ולא דוקא אבל הכא דליכא למימר הכי דלמא דוקא קאמר ולא לזרז. ולא איפשט בעיין ונקטינן לחומרא: **סנא סני הסירו**. דמשמע שהן מותרין בלא שאלה: **אין חכם מסיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו**. כלומר שאין לו להתיר בחרטה אלא בפתח שהגדר כשהוא ניתר בפתח מוכיח מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ארבעה נדרים אבל בחרטה לא. והיינו טעמא דעדיף פתח מחרטה לפי שכל נדר שהוא ניתר בפתח הכי הנודר אומר שאפילו בתחלה כשגדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ונמנא נדרו בטעות אבל נדר שהוא ניתר בחרטה אינו מוצא עס עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות גדרתי ועכשיו אני מתחרט על שגדרתי מעולם: **אמר ליה לנך ענך**. כלומר היה לנך מיושב עליך בשעה שגדרת וגם עכשיו אינך תוהא בנדנך עד היום אלא שמיזם זה ואינך אתה רוצה לעקרו ואי הוי כי האי גוונא לא חרטה מיקריא דחרטה מעיקרא בעינן או לא היה לנך מיושב עליך שמתוך הכעס גדרת ועכשיו אתה תוהא על הראשונות. א"י לנך שהיה לך בשעה שגדרת הוא עליך עדיין שרוצה אתה בנדנך עד עכשיו אלא שמיזם זה ואינך אתה מתחרט זו: **אמר ליה לא**. כלומר שלא מתוך יסוב הדעת גדרתי בתחלה ולפיכך אני מתחרט כשגדרתי מעולם ומש"ה שרייה ומיהו

דוקא בחרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל בחרטה דהשתא לא ואפילו למאן דאמר פותחין בחרטה דאי לא תימנא הכי מאי לישנא דפותחין דמשמע דצ"ד פותחין לו ורצ הונא ל"ל למשאל מידי מההוא דאתא לקמיה דדאי כיון שהיה שואל היתר מתחרט היה על גדרו מיהא מכאן ואינך וז"ל למשאל מיניה לנך עלך אלא ודאי משום דלא סגי בחרטה דהשתא אלא בחרטה דמעיקרא הוה שאיל מיניה וכדפרישית: אילו היו עשרה בני אדם שפייסוך קסבר ר' יוחנן וינאי) ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה כדו תהית א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית גדרו א"ל תהא כבעית ההיא איתתא דאדרתה לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמרן מגירתיך עלה דברתך אילו

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

רש"י

מסורת הש"ס

- ↑ [ב"מ פז.] א. ב) [נזיר יא.] א) [לקמן עז.] ד) [מוספתא פ"ה] א) [ב"א א"ט] ו) ז"ל חה היה יודע בעצמו. עכ"ל, ו) ש"ך לנך שאחר זה, ח) [פ"ט סו"ה] א. ט) ש"ך לנך שאחר.

פירוש הרא"ש

צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. וזרעם כשוממים אדם אומרים לת לו מעט הלך לא הוצא טיפת זוןן הפלגה: אלא כעין ארבעה נדרים. עד שימצא לו פתח שאמר אדעתא דהכי לא גררי ומנא שלא היה מעולם נדר כמו ד' נדרים הללו שלא היה בלבו לטוס נדר: ורבי הונא כבר פותחין בהרבה. פירוש בחרטה (פ') כל דהו רק שאמר שהוא מתחרט מעצמו ורוצה שלא שאל נדר מעולם ואין לנך שימצא לו החכם פתח לומר אדעתא דהכי גררת: א"ל לבך עלך. אותו צ"ד שהיה לך כשגדרת יסוב עדיין עלך ואיך מתחרט על מה שגדרת: אמר ליה לא. מתחרט אפי מעיקרא על מה שגדרתי: אילו היו עשרה בני אדם שפייסוך ב"י. כלומר שפייסין אותך עתה: קסבר אין פותחין בחרטה. מדהולך למנא לו פתח זה ועל לא הוי כי מצי הוא שיקפידו קצויזי ואהביו על אדם על מה שגדר: תניא ר' יהודה דאמר אומרים ב"י מייתי ברייתא דפלגיי תנאי בפלוגתא דהך אמוראי רבי יהודה דאמר אמרינן לו לנך עלך כרצ הונא ורבי ישמעאל כרצה בר כרצ הונא והוה ליה כתנאי אלא דלשון נדרים משונה: כדו תהית. כנר אתה תוהא ומתחרט על נדנך מעיקרא: אבד ליה אין ושרייה. ויס"ג אמר ליה לא ושרייה ובתמיה קאמר לא: בעית גדרו. חפץ אתה בנדנך ואיך מתחרט: אילו לא מרגזין לי בלוב גדרית. מתחלה לא גדרתי אלא מתוך רוגז שהרגיזוני ועתה נח רוגזי ומתחרט אני מעיקרא: תהא בבעית. תהיה כלעזק והמיר לו: מגירתך. שכתוב:

מי דמי גבי זוןן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. זה שהיה מסרב בחזירו שיאכל אצלו קימעא וישתה טיפת זוןן ודאי לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של לדיקים לומר מעט ולעשות הרבה וכי אמר ליה האי קונס טיפת זוןן שאני טועם הכי נתכוון לומר אותו טיפה שאתה רוצה ליתן לי איני טועם דהיינו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת זוןן ממש הלכך א)אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת זוןן. אבל הכא דדילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר צ"ר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין: **ווירוזין הוי**. ומותר: **או דלמא דוקא קאמר ונדא הוי**. ואסור: **אלא כעין ד' נדרים ופלגו**. והני הוא דשרו משום דלית בהו ממנא אבל שאר נדרים א)אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו: **קסבר אין פותחין בחרטה**. שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו גדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט מחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן גדרתי והוא פותח מחלה בחרטה: **אמר ליה לנך ענך**. כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרוזך עדיין באותו נדר: **אמר ליה לא**. כלומר מתחרט אני. אלמא קסבר פותחין בחרטה: **אס הוי י' בני אדם כו'**. שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לגדור כלום גדרת: **אמר ליה לאו**. קסבר אין פותחין בחרטה ולכן אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו הוי י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לגדריה ולא הוי נדר כלל ולכן פותח בחרטה א)הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה: **קסבר רבי ישמעאל סהים**. מאנטער אתה: **כדו סהים**. קיבלת הגדר מרזוך: **אי לא מרגזין לי**. אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר: **אמר ליה סהא כנעית**. הואיל ולא קיבלת מרזוך יהא מותר לך כמו שאתה רוצה דלא הוי נדר. והאי חנא סבר דאין פותחין בחרטה: **דאמרן מגירסיך**. שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות א): אילו

מאנטער אתה שגדרת דהיינו בחרטה: **נעים נדור**. קיבלת הגדר מרזוך: **אי לא מרגזין לי**. אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר: **אמר ליה סהא כנעית**. הואיל ולא קיבלת מרזוך יהא מותר לך כמו שאתה רוצה דלא הוי נדר. והאי חנא סבר דאין פותחין בחרטה: **דאמרן מגירסיך**. שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות א): אילו קסבר פותחין בחרטה. ואיכא דגרים קסבר פותחין בחרטה והכל שפייסוהו דנימא פתח מעליא הוי שאילו היה יודע כן לא היה נודר ועדיף מחרטה משום דהשתא שאל נדר ורצ אסי לחוד ורצ אסי לחוד: **נעים נדור**. רוצה אתה עד עכשיו בנדנך אלא שמכאן ואינך אתה מתחרט ואם כן אין לך היתר: **אמר ליה ואי לא מרגזין לי וכו'**. כלומר אם לא הרגיזוני מתחלה כלום הייתי נודר לא בדואי אלא על ידי כעס גדרתי ולפיכך אני מתחרט עכשיו על שגדרתי מעולם: **אמר ליה סהא כנעית**. כלומר שהיא הגדר מותר כרזוך: **מגירסך**. שכות: **י' מילין דעויצא**. שראויה בך להיות נעוצת שלא תהנה מאמה מפני אותן דברים: גרסינן בירושלמי) רבי מונא נדר סליק לגבי רבי סימאי אמר ליה אילו הואי ידעת דברייתא מרחקין מינך דאת נדרן הוית א"ל לא ושרייה: דפתחין

ד א מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' ג טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ב:

ח ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הלכה א סמג לארין רמב טוש"ע שם סעיף [א] יג:
ו ג מיי' פ"ו מהל' נדרים הלכה א ופ"ד מהל' נדרים הלכה ה סמג לארין רמב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ז ועיין צבי"ז:
י ד טוש"ע שם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו'. נדרים לא שאין:
(ב) ד"ה א"ל וכו'. בחרטה אבל כ"ל ומינת הוא נמחק:

מוסף רש"י

אין פותחין בחרטה. אין לנך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאני מוצא לו טעם עקריה (שרובין דו: ע"ש ותורה פותחין).

תוספות

אלא כעין ארבעה נדרים. שפותחין וחומרינן (ולאו אדעתא דהכי מי גדרת והוא אומר לא נתכוון לגדור אלא כעין ד' נדרים שלא נתכוון בהם ללטיור: קסבר אין פותחין לגדור בהרבה. לומר לו מתחרט אתה שהיית רוצה שלא יהיה עליך נדר מתחלה דהוא פתח לא מצינו ליה כהניא נדר טעות אלא אומר לו אדעתא דהכי גדרת והוא אומר אילו ידעית כן לא הייתי נודר דמשוי ליה נדר טעות מעיקרא: ורב יוסף נבי חרגי לקולא. אפילו לרצ אסי כדאמר דהלכתא דר' מרים אין לריטין שאלה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן פסק הר"ר אליעזר ממר"ץ בשם רבי יעקב: אבד ליה לבך עלך. פי' לנך שהיה עליך בשעת נדר יס' זו עליך עדיין ואין אתה מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהנא: **אמר ליה לא**. אלא מתחרט אני על שגדרתי כל עיקר ודוקא כשמתחרט מעיקרא כדפרישית אבל אם איני מתחרט מעיקרא אלא ממאן ולהנא לכ"ע אין פותחין בחרטה זו: ושרייה. דקסבר פותחין בחרטה: